

Natuurversterking Boetelerveld belicht 'Het brult hier gewoon de grond uit'

Tekst: Eveline van der Vliet

'Melkviooltje, blonde zegge, heidekartelblad, blauwe knoop, gevlekte orchis, dat zit hier potentieel allemaal in de grond. Fantastische en zeldzame planten. Ik wist niet wat ik zag!'

Het Boetelerveld is één van de eerste gebieden waar ecooloog Michiel Poolman in 2015, net nieuw bij Landschap Overijssel, aan het werk gaat. Twee jaar eerder is er op een paar plekken bos gekapt in het terrein. "Een antiverdrogingsmaatregel, het eerste grote natuurherstel hier. Mijn opdracht was op de kaplocaties inventariseren welke planten en dieren er verschenen en het vervolgbeheer bepalen. Op één plek, in een laagte, vond ik – heel pril - allerlei bijzondere blauwgraslandsoorten. Heel gevarieerd en in korte tijd ontstaan. Ik kon bijna niet geloven wat ik zag en werd ter plekke gegrepen door de potentie van dit gebied. Later vond ik een oude vegetatiekaart uit de jaren 50. Hierop werden al die soorten beschreven in het Boetelerveld, op plekken waar later vliegdennenbos is gegroeid. Wat ik had gezien, klopte. Het zit allemaal in de bodem!"

De plek waar Poolman zijn vondst deed, is onderdeel van de lagere slenkstructuren in het gebied. Een ander deel is

hersteld in het Natura 2000-gebiedsproces Boetelerveld, dat van 2013 tot 2022 liep. Hiervoor is buiten het gebied landbouwgrond afgegraven en zijn in het natuurterrein bomen gekapt en is daarna de strooisellaag (afgevallen blad, naalden, takjes, etc.) verwijderd.

Bijzonder milieu

"Er is toen een hele serie ingrepen gedaan. Het doel was een ingrijpende verbetering van de waterhuishouding en de waterkwaliteit. Water maakt het Boetelerveld namelijk zo bijzonder. De leemlagen en hoogteverschillen in de bodem veroorzaken dat lokaal grondwater in de lagere delen mineralen afzet. Hierdoor ontstaat een bijzonder milieu waar zeldzame planten en dieren goed in gedijen. Als je aan de juiste knoppen draait, brult het hier gewoon de grond uit," aldus de ecooloog.

Melkviooltje

Dit najaar en volgend jaar voert Landschap Overijssel weer werkzaamheden uit in het Boetelerveld. Projectleider Bettine Baas: “Het gaat om maatregelen die het natuurherstel dat het gebiedsproces in gang heeft gezet, verder versterken. We zijn in de zomer begonnen. In het zuidwesten van het terrein is bos weggehaald om ruimte te maken voor blauwgrasland en vochtige heide. Door alle kennis die we ondertussen hebben - over de bodem, het grondwater, de resultaten op eerdere kaplocaties - hebben we hoge verwachtingen van dit stuk. De kansen voor deze Natura 2000-habitattypen zijn hier uitstekend. Heel belangrijk om die te benutten! Bij het Grote Rietgat hebben we naaldbomen vervangen door loofbomen. Dit is voor de kamsalamander. Die houdt zich in de herfst en winter schuil op de bosbodem, liefst van loofbos, en kruipt weg onder takken en bladeren. Ook repareren we enkele lekkende poelen. En we leggen duikers onder een cultuurhistorisch waardevolle ontginningswal die ook als wandelpad fungeert. Hiermee kunnen we de wal en zijn huidige functie behouden, maar blokkeert hij geen waterstromen meer.”

Blauwgrasland

Landschap Overijssel kan dit project uitvoeren dankzij de regeling Versneld natuurherstel. Deze is in het leven geroepen om agrariërs, natuurbeschermingsorganisaties en particulieren te steunen bij het uitvoeren van extra maatregelen met een gunstig effect op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De Rijksoverheid stimuleert hiermee extra ingrepen op plekken waar kansen liggen. En kansrijk is het

Boetelerveld! Ecoloog Poolman: “Blauwgrasland is een gemeenschap van opvallend veel blauw bloeiende planten; heel soortenrijk en bijzonder. Het komt in Nederland bijna niet meer voor, waardoor we er dus héél zuinig op zijn. De planten hebben mineraalrijk grondwater nodig en zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van bepaalde schimmels in de bodem. En vice versa. Blauwgrasland is erg gevoelig voor vermisting en ontwatering. Vandaar dat het zo zeldzaam is geworden.”

Oog voor detail

Bettine Baas: “Wat ik uitdagend vind aan dit gebied, is dat we niet álle soorten die we versterken in het Boetelerveld, even gemakkelijk kunnen laten zien. Natuurlijk, er is heel veel wel te zien. Denk alleen al aan de soortenrijke heiden, vlinders, libellen, loofbos, broedvogels... Maar sommige bijzondere planten waar Michiel Poolman het over heeft, die zie je niet zomaar. Daarom organiseren we af en toe speciale excursies. Dan loop je onder begeleiding naar plekken waar je anders niet komt. Volgend voorjaar zijn er weer OpStap excursies. Op onze website vind je hier tegen die tijd informatie over. Een aanrader! Wat ik als projectleider juist fantastisch vind, is het oog voor detail van de aannemer. Onwillekeurig denk je toch: die grote machines in dit gebied – gaat dat allemaal goed? Maar de appjes van de machinisten en de zagers met ‘we hebben dit mierenest nog gevonden en gemarkeerd’, spreken boekdelen. Ze kijken écht heel goed wat ze doen.”

Zorgen in de omgeving

Kort nadat het project Natuurversterking Boetelerveld in augustus 2023 van start gaat, spreken enkele omwonenden in lokale media hun zorgen uit over de ingrepen. Eerdere gesprekken met Landschap Overijssel hebben die zorgen niet weg kunnen nemen. Ze starten een petitie waarin ze vragen om direct te stoppen met het kappen van bomen en overhandigen deze per mail, voorzien van elfhonderd handtekeningen, aan directeur Michael Sijbom. Die toont begrip voor de vragen van de indieners en nodigt ze uit voor een nieuw persoonlijk gesprek. Stoppen met de werkzaamheden is echter geen optie. De ingrepen versterken de aangewezen habitattypen in het Boetelerveld, een wettelijk vereiste van de Nederlandse en Europese overheid. Een ecologisch werkprotocol, op maat opgesteld voor de aanwezige en te beschermen soorten, voorkomt onnodige nadelige effecten. Maar toch. Dat deze zorgen leven, is voor niemand prettig. Landschap Overijssel wil zich rekenschap geven van zijn rol en plek als buur - of liever nog: noaber – in het gebied. Ook als dat ingewikkeld is omdat de effecten van het gebiedsproces nog naklinken en zienswijzen verschillen.

FOTO: MICHEL POOLMAN

Belemen poel in het Boetelerveld

FOTO: MARK ZEKHUIS

Roodborsttapuit

Enthousiast

Ook heel precies is Huub ter Haar. Hij bemant samen met een paar andere mannen, waaronder zijn twee zonen, de vogeltrektelpost in het Boetelerveld. “Tijdens de vogeltrek staan we hier iedere dag, met een man of twee, drie. We registreren alles wat overvliegt. Bijzondere waarnemingen voeren we ook in op trektellen.nl, waar tellers wereldwijd hun resultaten op zetten. Voor ons is het een fantastische hobby. Bij een langzaam vliegende vogel heb je zo’n tien tot vijftien seconden de tijd om te ontdekken wat het is. Een snelle moet je in vijf seconden herkennen. Dat het landschap in het Boetelerveld de laatste jaren opener is geworden, helpt ons bij het tellen. Heel simpel: ons blikveld - noord-zuid, oost-west - is groter geworden. En onderschat ook niet de invloed van het landschap op de broedvogels! Hun aantallen en soorten nemen duidelijk toe. We zien hier van alles: roodborsttapuit, boomleeuwerik, nachtzwaluw, slechtvalk, boomvalk, dit voorjaar ook een broedpaar grauwe klauwier. Prachtig!”

Afronding: 2024

Het project Natuurversterking Boetelerveld wordt volgend jaar afgerond. Een deel van de uitvoering is later begonnen door een bezwaarprocedure tegen de verleende omgevingsvergunning. Het bezwaar bleek ongegrond. Door de opgelopen vertraging werd het risico op bodembeschadigingen – door de veranderde weersomstandigheden – echter te groot om het werk nog in 2023 af te kunnen maken.